

financiering restauratie

De restauratie wordt mogelijk gemaakt door medewerking van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Nationaal Restauratie Fonds, de Provincie Noord-Holland, Bureau Monumenten en Archeologie Amsterdam, Stichting Maror-gelden Overheid en diverse andere stichtingen en particulieren.

EEN BIJDRAGE VAN SASCHA BAGGERMAN
GEDEPUTEERDE CULTUUR PROVINCIE NOORD-HOLLAND

De Portugese Synagoge en de bijbehorende bibliotheek Ets Haim zijn van grote waarde voor de cultuurhistorie van Noord-Holland. De eeuwenlange traditie van joods leven komt tot uiting in de gaaf bewaarde architectuur en in de stedenbouwkundige samenhang met de voormalige Duitse synagoge aan de overzijde van het Mr. Visserplein. Dit maakt dat het gebouw een bijzondere plek inneemt tussen de 8000 rijksmonumenten die Amsterdam rijk is. Ik heb de synagoge twee keer bezocht. De

laatste keer, eind januari 2010, stond het bezoek in het teken van de start van de restauratie. De provincie Noord-Holland stimuleert de restauratie van monumenten en het verbeteren van de toegankelijkheid. Investeren in deze monumenten draagt daarnaast bij aan het behoud van ruimtelijke kwaliteit en vakmanschap en werkgelegenheid. De provincie heeft de financiële sluitsteen geleverd waardoor de restauratie van start kon gaan. Ik hoop dat de werkzaamheden voorspoedig verlopen en dat ik de synagoge in het kader van het brede publieksprogramma nog vaak zal bezoeken.

restauratie bijdrage

Om u en al die anderen straks te ontvangen is voor de inrichting van de schatkamers nog veel meer geld nodig. Wilt u een bijdrage doen, het bankrekeningnummer is ABN Amro Bank 58.02.85.235 ten name van JHM t.b.v. CEPIG - restauratie.

Wij zijn u dankbaar!

agenda en activiteiten

De komende maanden organiseert de Portugese Synagoge wederom een aantal unieke **Concerten bij Kaarslicht**. Voor de bezoeker zijn deze toegankelijke concerten, met een verrassend muzikaal programma, een bijzondere ervaring. Tijdens de concerten wordt de Esnoga verlicht door bijna 1000 kaarsen!

Data concerten

18 november Camerata 1800, Fortepiano trio

8 december speciaal **Chanoeka Concert** Trio C tot de 3e, klezmer

20 januari Cappella Maria Barbara, orgel, theorbe, cello en viool

17 februari Ewelina Nowicka en Milena Piszcorowicz, viool en piano

24 maart Celloman, Ivan Hussey en Samy Bishai, cello en viool

Kaarten te koop bij de kassa van de Portugese Synagoge (zondag t/m donderdag van 10.00 – 16.00, vrijdag 10.00 – 14.00) Deuren open om 19.00 Aanvang concert om 19.30 Reserveren niet noodzakelijk www.portugesesyntagoge.nl

Portugese Synagoge

Jonas Daniël Meijerplein 7 (tijdelijke entree gedurende de restauratie)
1011 RD Amsterdam
Email info@portugesesyntagoge.nl
www.portugesesyntagoge.nl

open

1 april t/m 31 oktober:
zondag t/m vrijdag 10.00 - 16.00
1 november t/m 31 maart:
zondag t/m donderdag
10.00-16.00, vrijdag 10.00-14.00
Gesloten op zaterdag, joodse feestdagen en tijdens speciale evenementen.

entree

volwassenen € 6,50
kinderen t/m 12 jaar gratis
kinderen 13 t/m 17 jaar € 4,00
65+, Museum Card, City Pass & Student Card € 5,00
| Amsterdam & Holland Pas gratis
combiticket synagoge/
Joods Historisch Museum €12,00*
combiticket 65+, Museum Card, City Pass & Student Card €11,00*
combiticket kinderen € 6,00*
* tijdens sommige tentoonstellingen in het Joods Historisch Museum wordt een toeslag berekend

entree concerten

volwassenen €12,50
kinderen 13 t/m 17 jaar €7,50
65+, Museumkaart, Stadspas & studentenkaart €10,00
| Amsterdam & Holland Pas €7,50

informatie

Gedurende de restauratie is de entree van de Portugese Synagoge verhuisd naar het Jonas Daniël Meijerplein, achter de Dokwerker. Houdt u rekening met een 17de-eeuws monument? Er is geen electriciteit, geen verwarming en gedurende de restauratie geen toilet! Tussen 11.00 en 17.00 kunt u gebruik maken van het toilet van het Joods Historisch Museum. Voor informatie over rondleidingen en groepen: afdeling publiekscontacten in het Joods Historisch Museum telefoon 020 5310 380 of e-mail publiekscontacten@jhm.nl

colofon

Aan dit nummer werkten mee: Mirjam Alexander, Moncef Beekhof, Mariet Jessurun-Willinge, Gerard Jan Keijzer, Theo Kemperman, Margriet Kotek, Marja van Nassou, Marinka Reuten en Gerda Sabbé.

De nieuwsbrief is een uitgave van de Portugese Synagoge en wordt gratis toegezonden aan vrienden en relaties.

November 2010, jaargang 1, nr 2

Portugese Synagoge

nieuws
brief
november 2010

Foto Peter Elenbaas

We liggen op schema!

Sinds kort is de Portugese Synagoge helemaal ingepakt met groene steigerdoeken. Gelukkig kon gedurende de restauratie het monumentale gebouw wél open blijven voor publiek, én voor de erediensten van de Portugees-Israëlitische Gemeente. In deze Nieuwsbrief staat een overzicht.

De tijd van *the big mess*, noemde een grijnzende dayan Pinchas Toledano (rabbijn van de Portugees-Israëlitische Gemeente) de ingrijpende renovatie van de Portugese Synagoge. Sinds november vorig jaar is hier onvoorstelbaar veel gesloopt en afgebroken, maar gelukkig wordt alles ook weer opgebouwd, onder leiding van architectenbureau Rappagne & Partners. Het resultaat wordt sterker en mooier dan ooit. We liggen op schema! In mei werden alle sloopwerkzaamheden afgerond. Inmiddels is het grondwerk hersteld en de damwanden zijn geslagen. De nieuwe vloeren zijn gestort en bewapend, de muren gemetseld en er werd een tijdelijke bewaakte ingang gemaakt.

Bij graafwerkzaamheden is extra ruimte vrijgekomen onder de huidige ingang – geschikt als nieuwe kelder. Het slopen van de oude, dikke keldervloeren duurde iets langer dan voorzien, wat leidde tot een achterstand van twee weken. Toch heeft de aannemer Konst & Van Polen laten weten dat de opleveringsdatum gehandhaafd blijft. In de gerestaureerde kelders en gewelven onder de bijgebouwen is het bekroonde ontwerp bureau Kossman.deJong nu druk bezig met de inrichting van speciale geklimatiseerde schatkamers. Hier worden straks de kostbare collecties van boeken, prenten, textiel, zilver en goud in hun volle glorie tentoongesteld. Ook wordt er gewerkt aan de film- en introductieruimte, die al deze

schatkamers zal ontsluiten. De bijgebouwen – ooit zo schots en scheef – zijn weer helemaal van nieuwe funderingen voorzien. In deze bijgebouwen huist onder andere de oudste joodse bibliotheek ter wereld, Ets Haim, die door UNESCO tot werelderfgoed werd verklaard. Na al de verbouwingen wordt een groot deel van deze bijzondere ruimtes voor het publiek – gewapend met een uitdagende multi-mediatour – toegankelijk gemaakt. Ten slotte is hier ook een kleine verwarmde synagoge te vinden, ingericht voor erediensten van de Portugees-Israëlitische Gemeente in de koude wintermaanden. Want ook al wordt er flink gerenoveerd, in de monumentale Portugese Synagoge zelf past géén centrale verwarming.

Geachte lezer

Er wordt hard gewerkt rond en aan de Portugese Synagoge. De restauratie verloopt bijzonder voorspoedig; de nieuwe entree op de binnenplaats, de indeling van de schatkamers in de kelder en de restauratie van de bijgebouwen beginnen gestalte te krijgen. Met een beetje fantasie is het goed mogelijk om zich een voorstelling te maken hoe het er straks allemaal uit gaat zien. In de eerste maanden van 2011 zullen ook aan de binnenkant van de Esnoga aan de 'kopse zijden' grote steigers komen te staan. Toch willen we ondanks alles graag voor u open blijven. We merken namelijk hoezeer de bezoekers meeleven met alle activiteiten – de Esnoga tijdens de restauratie, hoe vaak maakt men dat mee? Daarom zijn de Concerten bij Kaarslicht ook weer begonnen, een bijzonder moment om de Esnoga te bezoeken! We zullen u voorafgaand aan de concerten kort over de verbouwing bijpraten zodat u weet waarom niet alle kaarsen branden.

Op 25 juni bereikte ons het trieste bericht van het overlijden van de heer Jan Jessurun. De heer Jessurun was niet alleen de initiatiefnemer en grondlegger van de Stichting Cultureel Erfgoed Portugees-Israëlietische Gemeente, maar was ook intensief betrokken bij de dagelijkse gang van zaken. Wij verliezen met hem een vakkundige en dierbare collega en vriend.

Naar aanleiding van de eerste nieuwsbrief zijn er veel giften ontvangen en daar zijn wij heel blij mee. Om u straks te mogen ontvangen blijft er nog steeds veel geld nodig. Wij zijn zeer dankbaar voor iedere gift!

Joël J. Cahen
Directeur Joods Historisch Museum

Foto Ruud van Znet

stap voor stap

Foto's Robert Poeze

Betonvloer van verdiepte entree gestort

Bouwput van de verdiepte entree

Voorbereiding nieuwe vloer oude spaarbogenvundering

Werkvoer oude spaarbogenvundering gestort

Uitgraven toekomstige filmruimte

Nieuwe betonvloer toekomstige filmruimte gestort

Sloopwerk oude vloer vroegere Rabbinaat

Nieuwe betonvloer vroegere 'paardestal' aangebracht

Wist u dat...

...de muren van de bijgebouwen bol blijven staan? In een half jaar is de nieuwe fundering voor de bijgebouwen gemaakt, hierdoor zakken de gevels niet meer verder in de grond. Maar de muren blijven voor altijd bol staan.

...de hekken rondom de synagoge worden gemist? De hekken gingen als eerste weg en komen als laatste terug, dit om ze tijdens het werk te beschermen. Ze zijn dan een lange tijd weggeweest. U kunt misschien denken dat zij vernieuwd worden, maar dat is niet zo.

...er al begonnen is met schilderwerk? Het schilderwerk dat nu wordt uitgevoerd is het voorwerk (lees schoonmaken en gronden); in een latere fase worden ze afgeschilderd. Voor het kozijnen- en ramenherstel is het een voordeel omdat de slechte stukken hout veel beter zichtbaar worden.

Dwalen langs schatten

De noodzakelijke herfundering van de bijgebouwen van de Snoge biedt een prachtige kans om ondergrondse geklimatiseerde schatkamers voor het erfgoed te bouwen. De verborgen schatten van de Portugese Synagoge zullen hier in de toekomst voor het publiek te zien zijn. In deze aflevering behandelen wij **het zilverdepot**.

Ontwerp Kossman.dejong

Vanaf de oprichting van de eerste joodse gemeenten aan het begin van de zeventiende eeuw hebben de Amsterdamse Portugese joden de opdracht om de Tora en de eredienst te verfraaien op zich genomen. Diverse zilvermeden kregen opdracht tot het vervaardigen van zilveren en vergulde ceremoniële objecten, zoals siertorens en kronen om op de Torarollen te plaatsen, zilveren 'jadjes' (handwijzers) voor de tekst van de Tora, schalen en kannen voor de handenwassing van de kohaniem, wijnbekers voor de kiddoesj, lampen voor het aansteken van de lichtjes tijdens cha-noeka en vele andere fraaie objecten.

Vandaag de dag bestaat de unieke collectie ceremonieel zilver van de Portugese Synagoge uit ruim 130 objecten die ruim vier eeuwen Portugees-joods ceremonieel erfgoed weerspiegelen. Onder de vele objecten die bewonderd kunnen worden bevindt zich een waar pronkstuk uit 1694, een grote vergulde schaal voor de handenwassing met een driedimensionale voorstelling van het bezoek van de koningin van Sheba aan koning Salomo. Veel

kleiner van formaat, maar even bijzonder, is een zilveren kruidenbusje dat in 1711/12 door Elias Gabay Henriques werd geschonken en waarop de vijf zintuigen verbeeld worden via voorstellingen van joodse rituelen, een niet ongebruikelijke combinatie in de Portugees-joodse cultuur.

Met de bouw van de nieuwe geklimatiseerde schatkamer voor het zilver zal al dit schitterende erfgoed voor het eerst permanent te bewonderen zijn door bezoekers van de synagoge. Naast de schatkamers wordt ook een ruimte ingericht waar de objecten die voor gebruik op feestdagen klaarstaan eveneens te bezichtigen zijn. Door soms eeuwenlang gebruik zijn enkele objecten zo kwetsbaar geworden dat zij hun oorspronkelijke rituele functie niet meer kunnen vervullen zonder nog verdere grote schade te lijden. Ter herinnering aan hun schenkers worden zij met de grootste zorgvuldigheid in deze schatkamers bewaard in een veranderde functie, als getuigen van het bijzondere erfgoed van de Portugees-joodse gemeenschap.

Jan Jessurun

Normaliter vindt u op deze plek de rubriek '3 vragen aan...' Wij hadden hier graag Jan Jessurun aan het woord gelaten, maar hij is op 25 juni, na een langdurig ziekbed, toch nog plotseling overleden.

Jan Jessurun heeft zich ook na zijn arbeidzame leven enorm ingespannen voor de cultuur in Nederland. In de vele commissies waarin hij zitting had, 'vocht' hij, als oud marinier, voor het cultuurbehoud in Nederland. Bij het joods historisch, cultureel en religieus erfgoed ging het hem erom dat hun duurzaam voortbestaan gewaarborgd werd opdat ze niet alleen bewaard blijven maar ook in hun volle pracht getoond en gebruikt kunnen worden. In 2004 heeft hij het directeurschap van de CEPIG op zich genomen. Hij ging ervoor en bereikte heel veel. Immers, het synagogecomplex wordt thans vooral dankzij zijn fondsenwervingmeesterschap en zijn inzet gerestaureerd. Het scheidt niet alleen een verplichting naar de joodse gemeenschap en een ieder die onze cultuur een warm hart toedraagt, maar zeker ook jegens Jan om dit prachtige complex te behouden voor de generaties die na ons komen. Wij verliezen in Jan een markant figuur, met een groot hart voor cultureel erfgoed en in het bijzonder voor de Portugese Synagoge – zijn joodse achtergrond speelde hierin een grote rol. Bij de start van de restauratie op 25 januari jl. was hij nog aanwezig en genoot van de wetenschap dat zijn, en onze, geliefde Esnoga in goede staat behouden blijft voor de toekomst.

Moge zijn ziel gebonden zijn in de bundel des levens.

